

jelige: qwe612

**Implicit előítéletesség mérésére szolgáló kényszerválasztós
kérdőív validációja: pilot vizsgálat eredményei**

2024. december 11.

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék.....	3
Bevezető gondolatok.....	4
1. Az attitűdök és előítéletek fogalma, funkciói és kapcsolata.....	5
1.1 Az attitűd fogalma, multidiszciplináris megközelítése	5
1.2 Az attitűdök összetevői, funkciói és viselkedésre gyakorolt hatásuk	7
1.2.1. Az attitűdök összetevői és funkciói	7
1.2.2 Attitűdök és viselkedés kapcsolata	8
1.3 Az előítéletek és attitűdök összefüggései	9
1.3.1 Az előítéletek fogalma és típusai.....	9
1.3.2 Explicit és implicit előítéletek.....	10
1.3.3 Az előítéletek és sztereotípiák kapcsolata.....	12
1.3.4 Az implicit előítéletek szerepe és társadalmi következményei.....	13
2. Kutatási módszertan	15
2.1 A kutatás célja.....	15
2.2 A validálni kívánt eszköz.....	15
2.3 A validálás módszertana	18
3. Eredmények	18
3.1 Adatgyűjtés, minta bemutatása	18
3.2. Elemzések eredményei	19
3.2.1 Mérőeszközünk pozitív-negatív jelzőket tartalmazó állítaspárjaira adott válaszok közti korrelációk	19
3.2.2 Mérőeszközünk pozitív-negatív jelzőkkel operáló állítaspárjai közüli választások eredményei/értékei és a módosított Bogardus kérdőív eredményei/értékei közötti korrelációk	20
3.3.Közzetett megerősítés	21
4. Következtetések	24
5. Limitációk és előremutató.....	25
6. Összegzés	26

Irodalomjegyzék	27
Mellékletek	29
Ábrák.....	42

Ábrajegyzék

1. táblázat Normál eloszlás vizsgálat	42
2. táblázat Jelmagyarázat a változók rövidített neveihez	42
3. táblázat Állami gondozottakkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata.....	43
4. táblázat Romákkal/cigányokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata.....	43
5. táblázat Muszlimokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata	44
6. táblázat LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata	44
7. táblázat Migránsokkal/bevándorlókkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata	44
8. táblázat Állami gondozottakkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata	45
9. táblázat Muszlimokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata	45
10. táblázat LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata	46
11. táblázat Migránsokkal/bevándorlókkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata	46
12. táblázat Romákkal/cigányokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata	47
13. táblázat Pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei	47
14. táblázat Pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei	48
15. táblázat Negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei	48

Bevezető gondolatok

Az előítéletesség egy bonyolult és mélyen gyökerező társadalmi jelenség. Meghatározó szerepe van a társadalmi interakciók alakulásában, a döntéshozatali folyamatokban és a rendszerszintű működésekben. Az előítéletek rejtett, implicit formái különösen nagy kihívást jelentenek, mivel ezek tudaton kívül zajló folyamatok, és anélkül formálják az emberek gondolkodását és viselkedését, hogy tudatában lennének azok hatásaival. Az implicit előítéletek tudatosítása és kezelése alapvető fontosságú a társadalmi egyenlőség és igazságosság, valamint a diszkrimináció csökkentésének érdekében. Míg az explicit előítéletek könnyebben felismerhetők és kezelhetők, az implicit előítéletek rejtett, automatikus működésük miatt nehezen észlelhetők.

Személyes tapasztalataim jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az implicit előítéletek vizsgálatára helyezzem a hangsúlyt. Állami gondozott gyermekként számos alkalommal találkoztam rejtett, tudattalan előítéletekkel, amelyek hatással voltak a társadalmi kapcsolataimra. Ezek a megkülönböztetések nem nyíltan, hanem finom, rejtett formában jelentkeztek, ami különösen megnehezítette azok felismerését és kezelését. Ezek az élmények motiváltak arra, hogy mélyebben tanulmányozzam, hogy hogyan hatnak az emberek implicit előítéletei a döntéshozatalukra és kapcsolataikra.

A kutatás során egy olyan kényszerválasztós kérdőív kidolgozására kerül sor, amely feltételezhetően segíti az implicit előítéletek azonosítását és mérését. A kidolgozásra kerülő mérőeszköz lehetőséget nyújt arra, hogy jobban megértsük ezeket a tudattalan mintázatokat, és elősegítsük a társadalmi viselkedés tudatosabbá és igazságosabbá válását (A. Greenwald, Poehlman, Uhlmann, & Banaji, 2009). A kutatás az implicit előítéletek felismerésére és mérésére származtatott kényszerválasztós eszköz bemutatását célozza, valamint arra keressük a választ, hogy a kidolgozott mérőeszköz alkalmas-e rejtett attitűdök mérésére.

Az átdolgozott kérdőív célja, hogy hatékony eszközként szolgáljon a rejtett előítéletek azonosításában és tudatosításában. A kutatás célja, hogy hozzájáruljon a szakmai diskurzushoz az implicit előítéletek vizsgálatában és elősegítse ezek tudatosítását.

1. Az attitűdök és előítéletek fogalma, funkciói és kapcsolata

1.1 Az attitűd fogalma, multidiszciplináris megközelítése

Az attitűdök meghatározzák, hogyan reagálunk bizonyos eseményekre, értelmezzük a környezetünket, és hogyan hozzuk meg döntéseinket, különösen másokkal való kapcsolatainkban (Hogg és Vaugman, 2011). Az attitűdök fontossága abban rejlik, hogy képesek előre jelezni az egyének jövőbeli viselkedését. Azt, ahogyan egy adott attitűdtárgyhoz viszonyulunk, erőteljesen befolyásolja a vele kapcsolatos döntéseinket és reakcióinkat (Ajzen, 1991). Az attitűd fogalma az évtizedek során számos változáson ment keresztül, ám mára már nemcsak a szociálpszichológia alapvető elemévé vált, hanem a pedagógia és a különböző társadalomtudományok területén is széles körben alkalmazzák (Allport, 1933; Csepeli, 2006; Hunyady, 1996). Az attitűdök komplex szerkezete és működése lehetővé teszi, hogy az egyének kognitív, érzelmi és viselkedéses összetevők alapján alakítsák ki és módosítsák a világra adott válaszaikat (Fishbein & Ajzen, 1977; Rosenberg, 1960).

Thomas és Znaniecki (1918) korai definíciója az attitűdöt úgy fogalmazza meg, mint olyan egyéni mentális folyamatokat, amelyek a szociális környezet hatására alakítják az egyén reakcióit (Jahoda, 2007). Chave (1928) szerint az attitűd az érzelmek, vágyak, félelmek és előítéletek összessége, amelyek tapasztalatok hatására cselekvési hajlandóságot vagy készenlétet idéznek elő az egyénben. Krueger és Reckless (1931) az attitűdöket olyan tanult viselkedési tendenciákként értelmezték, amelyek az egyén korábbi tapasztalatain alapulnak. Murphy és Murphy (1931) az attitűdöt főként egy adott tárgy melletti vagy elleni beállítódásként definiálták, amely szorosan összefügg az érzelmi elköteleződéssel és a viselkedési hajlandósággal. Allport (1935) talán az egyik legismertebb definíciója szerint az attitűd *"tapasztalat révén szerveződött mentális és idegi készenléti állapot, amely irányító vagy dinamikus hatást gyakorol az egyén reakcióira mindazon tárgyak és helyzetek irányában, amelyekre az attitűd vonatkozik"* (Halász, Hunyady, & Marton, 1979, p. 49). Ez a meghatározás az attitűdök összetett természetét emeli ki, amelyek egyszerre tartalmazznak kognitív, affektív és viselkedéses elemeket. Thurston (1928) definíciója az attitűd érzelmi dimenziójára összpontosít, amely szerint az attitűd olyan pozitív vagy negatív érzelem, amely egy pszichológiai tárgyhoz kapcsolódik. Az attitűdök definícióinak sokfélesége azt mutatja, hogy a kutatók eltérő dimenziókra helyezték a hangsúlyt. Míg Chave (1928) és Thurstone (1946) az érzelmi tényezőket helyezik előtérbe, Krueger és Reckless (1931) a tanult viselkedésre

összpontosítanak, míg Thomas és Znaniecki (1918) az attitűdök szociális kontextus általi formálódását hangsúlyozzák.

Az attitűdök vizsgálatának multidiszciplináris megközelítése elengedhetetlen, mivel az attitűdök nemcsak egyéni érzelmi és kognitív állapotokat tükröznek, hanem jelentős társadalmi és kulturális hatások integrálását is jelentik (Csepli, 2006). Az attitűdök kialakulása és fenntartása szoros kapcsolatban áll a társadalmi normákkal, kulturális értékekkel és csoportdinamikákkal, amelyek befolyásolják az egyén világnézetét és reakcióit különböző helyzetekben. Az attitűdök vizsgálata nem korlátozódik csupán a szociálpszichológiára, mivel ezek a beállítódások meghatározzák, hogyan reagálunk különböző eseményekre és helyzetekre, és befolyásolják, hogy hogyan hozzuk meg döntéseinket. Az attitűdök elemzése számos tudományterületen releváns. A szociálpszichológia mellett a pedagógia, szociológia és más társadalomtudományok is nagy hangsúlyt fektetnek az attitűdök vizsgálatára. Az attitűdök szerepe a pszichológiában különösen fontos, mivel a gondolkodás, az érzelmek és a viselkedés közötti kapcsolatot tükrözik. Az attitűdök segítségével az egyének kategorizálják és értelmezik a külvilágot, és ezek az attitűdök képesek előre jelezni az egyén jövőbeli viselkedését. (Ajzen, 1991; Allport, 1933) A szociológia területén az attitűdök a társadalmi interakciók és normák megértésének tekintetében jelentősek. Thomas és Znaniecki (1918) klasszikus megközelítése szerint az attitűd nem csak belső mentális állapot, hanem a társadalmi interakciók és kulturális kontextusok eredménye is, amelyeket a szociális környezet formál (Jahoda, 2007). Az attitűdök tehát nemcsak egyénileg, hanem társadalmi szinten is fontos jelentőséggel bírnak. A pedagógiai kutatásokban az attitűdök jelentősége szintén kiemelkedő. A tanulók attitűdjei meghatározzák, hogyan állnak hozzá a tanuláshoz és a társas helyzetekhez. Csepli és Hunyady szerint az attitűdök kialakítása és befolyásolása a pedagógiai folyamatokban döntő szerepet játszik (Csepli, 2006; Hunyady, 1996). Az oktatási környezetben az attitűdöknek nemcsak az egyénre, hanem a társas interakciókra gyakorolt hatását is figyelembe kell venni. Az attitűdök kulturális összefüggései szintén meghatározóak az emberi viselkedés megértésében. Chave (1928) szerint az attitűdök nemcsak érzelmi és kognitív reakciók, hanem a társadalmi és kulturális kontextusok által meghatározott válaszok is. Az attitűdök kulturálisan beágyazódtak, így egy adott társadalom normái és értékei nagyban befolyásolják azok kialakulását és működését (Triandis, 2018).

1.2 Az attitűdök összetevői, funkciói és viselkedésre gyakorolt hatásuk

1.2.1. Az attitűdök összetevői és funkciói

Az attitűd mint a körülöttünk lévő világhoz való viszonyulás három fő komponensből tevődik össze: affektív, kognitív és viselkedési komponensből (Rosenberg, 1960). Ezek a komponensek kölcsönösen hatnak egymásra, és együtt alakítják ki az egyén viselkedési hajlamát az attitűdtárgyakkal kapcsolatban. A kognitív komponens magában foglalja az egyén hiedelmeit, gondolatait és meggyőződéseit az attitűdtárgyról. Ezek az információk gyakran személyes tapasztalatokból, megfigyelésekből és mások véleményéből származnak racionális alapot nyújtva az attitűd kialakításához (Fishbein & Ajzen, 1977). Az affektív komponens az attitűddel kapcsolatos érzelmeket foglalja magába, ezek az érzelmi reakciók lehetnek pozitívak vagy negatívak, és gyakran kevésbé racionálisak (Zajonc, 1980). A viselkedési komponens az attitűdtárggyal kapcsolatos szándékokat, cselekvési hajlamokat és a tényleges viselkedést tükrözi. Ez az összetevő mutatja meg, hogy hogyan hajlamos az egyén reagálni vagy cselekedni az adott helyzetekben (Ajzen, 1991). Az attitűd három komponense dinamikusan kapcsolódik egymáshoz és együtt befolyásolják az egyén viselkedését, amit az attitűd összetevői közötti egyensúly határoz meg. Az attitűdök különböző funkciókat töltenek be. Segítenek maximalizálni a jutalmakat (instrumentális funkció), kifejezni az egyén identitását (énkifejező funkció), védeni az egyént a belső konfliktusoktól (érzelmi funkció), és strukturálni az információkat (ismereti funkció) (Katz, 1960). Az attitűdök kialakulása több forrásból ered, amelyek kölcsönhatásban vannak egymással:

Szociális környezet: Az attitűdök főként a társadalmi interakciók során alakulnak ki, ahol a család, a barátok, a közösség és a média nagy hatással van az egyén hiedelmeire és értékrendjére (Bandura, 1977; Csepeli, 2006). A szociális tanulás elmélete szerint az emberek gyakran utánozzák mások viselkedését és attitűdjeit, különösen olyan személyekét, akiket befolyásosnak tartanak.

Személyes tapasztalatok: Az egyéni élmények és tapasztalatok jelentős szerepet játszanak az attitűdök kialakításában. Ha egy személy pozitív vagy negatív tapasztalatokat szerez egy adott helyzettel, tárggyal vagy személlyel kapcsolatban, az erőteljesen befolyásolja az adott dolog iránti attitűdjét (Ajzen & Fishbein, 1980; Katz, 1960).

Tanulás és kondicionálás: Az attitűdök kialakulása a klasszikus és operáns kondicionálás eredményeként is kialakulhat. A klasszikus kondicionálás során egy semleges inger

összekapcsolódik egy pozitív vagy negatív ingerrel, míg az operáns kondicionálás során a viselkedés következményei – jutalmak vagy büntetések – befolyásolják az attitűdök kialakulását (Skinner, 1966).

1.2.2 Attitűdök és viselkedés kapcsolata

Az attitűdök és a viselkedés közötti kapcsolat különösen fontos a szociálpszichológiában, mivel az egyének viselkedése gyakran az attitűdök alapján érthető meg és jelezhető előre. Az olyan elméletek, mint az Ajzen-féle tervezett viselkedés elmélet kiemelkedő abban, hogy az attitűdök mellett más tényezők, például a szociális normák és az észlelt viselkedési kontroll is meghatározó szerepet játszanak a viselkedés előrejelzésében (Ajzen, 1991). Tehát az attitűdök önmagukban nem mindig determinálják az egyén viselkedését, hanem kölcsönhatásban állnak a társadalmi és környezeti tényezőkkel. Az Ajzen-féle tervezett viselkedés elmélet azt hangsúlyozza, hogy a szociális normák (mások elvárásai) és az észlelt kontroll (az egyén képessége saját viselkedésének irányítására) szintén lényeges elemek, amelyek meghatározzák a viselkedést (Ajzen, 1991). Az erős attitűdök valószínűbbé teszik a viselkedés következetességét, különösen akkor, ha az egyén belső meggyőződése összhangban van a külső környezeti tényezőkkel. Az attitűdváltozások elemzésében fontos szerepet játszik Festinger (1957) kognitív diszonzancia elmélete, amely szerint az egyének hajlamosak elkerülni a belső ellentmondásokat, és ha az attitűdök és cselekedetek között ellentmondás áll fenn, az egyén megpróbálja ezt megszüntetni (Festinger, 1957). Ez az elmélet magyarázatot nyújt arra, hogy miért változtatják meg az emberek az attitűdjeiket, amikor új információk vagy élmények ellentétbe kerülnek a meglévő hiedelmeikkel. A rejtett attitűdök tudatosítása ezen az elven képes hozzájárulni a változáshoz az egyénben.

Az attitűdváltozás meggyőzőses úton is bekövetkezhet az Elaboration Likelihood Model szerint, mely centrális és perifériás útra osztja a meggyőzési folyamatot (Petty & Cacioppo, 2012). A kulturális normák és társadalmi értékek alapvetően meghatározzák, hogy mi tekinthető elfogadhatónak vagy elutasítandónak egy adott társadalomban (Triandis, 2018). Ezek a normák és értékek befolyásolják az egyének attitűdjeit azáltal, hogy meghatározzák, milyen viselkedések és hiedelmek számítanak pozitívnak vagy negatívnak. Az egyének hajlamosak követni a csoportnormákat és az elfogadott viselkedési mintákat annak érdekében, hogy elkerüljék a negatív megítélést vagy az elszigeteltséget (Asch, 2016). Az attitűdváltozás egy másik mechanizmusa az önészlelési elmélet (Bem, 1972), amely szerint az egyének a saját viselkedésükből következtetnek attitűdjeikre. Ha egy személy olyan cselekvést végez, amely

ellentmond a korábbi attitűdjének, akkor feltételezhető, hogy az attitűdje is módosul annak érdekében, hogy összhangba kerüljön a viselkedésével. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha az egyén külső kényszer nélkül viselkedik egy bizonyos módon. Az önmeghatározás elmélet szerint az attitűdváltozás gyakran a külső motivációk helyett a belső motivációk révén a leghatékonyabb (Deci & Ryan, 2013). Az egyének attitűdjei tartósabban változnak, ha a változás összhangban áll belső értékeikkel és céljaikkal. Bruneau (2018) kutatásai rámutatnak, hogy a személyes élmények megosztásának hatására nő az empátia, ami csökkenti az implicit előítéleteket. Ez a megközelítés kiemelt jelentőségű az implicit attitűdök tudatosítása és az azokkal kapcsolatos változások elősegítése szempontjából, mert az érzelmi narratívák képesek közvetlen hatást gyakorolni az affektív komponensre (Bruneau, Kteily, & Falk, 2018).

1.3 Az előítéletek és attitűdök összefüggései

1.3.1 Az előítéletek fogalma és típusai

Az előítéletek a szociálpszichológia alapvető és kiemelkedően fontos fogalmai közé tartoznak. Kulcsfontosságúak számos társadalmi jelenség és probléma megértéséhez. A fogalom általában egy adott társadalmi csoport tagjaival szemben kialakuló negatív attitűdként definiálható, amely sztereotípiákra épül (Tajfel, 1981). Az előítéletesség összetett jelenség, mivel nem csupán érzelmi reakciókat foglal magában, hanem olyan kognitív struktúrákat is, amelyek meghatározzák az egyén gondolkodását és viselkedését. Az előítéletek lehetnek tudatosak vagy tudattalanok, és gyakran mélyen gyökereznek a társadalmi hiedelmekben és normákban. Allport (1954) azt hangsúlyozza, hogy az előítéletek nem személyes tapasztalatokon alapulnak, hanem társadalmi kategorizáláson keresztül alakulnak ki. A csoportokat egyértelmű, leegyszerűsített jellemzők alapján különítjük el, ami elősegíti a sztereotípiák és előítéletek fennmaradását. A társadalmi kategorizációs folyamatban a "mi" csoport (ingroup) és az "ők" csoport (outgroup) elkülönül, és ez az elkülönülés gyakran érzelmi töltettel jár, ami előítéletet szül (Kolb, 1954). Az előítélet fogalma tehát nemcsak az érzelmi és kognitív komponensek szoros kölcsönhatására épül, hanem a társadalmi kontextus hatására is formálódik. Csepeli szerint az előítéletesség összefüggésben áll a társadalmi szerepvállalásokkal és normákkal, hiszen a közösségi elvárások, a társadalmi státusz és az egyéni identitás mind befolyásolják az előítéletes attitűdök kialakulását és fennmaradását (Csepeli, 2006). A modern társadalmakban az előítéletek elsősorban kulturális mintákon és normákon keresztül öröklődnek, amelyek az emberek tudatában és interakcióikban újra és újra megjelennek. Az előítéletek dinamikájának

megértésében nagy szerepe van Tajfel (1981) társadalmi identitás elméletének, amely szerint az egyének hajlamosak előnyben részesíteni a saját csoportjukat, ami felerősíti az idegen csoportokkal szembeni negatív attitűdöket. Az emberek így azonosulnak egy adott csoporttal, és az ezzel járó érzelmi és kognitív struktúrák előítéletes gondolkodást eredményezhetnek. A sztereotípiák és az előítéletek közötti kapcsolat így nemcsak egyéni szinten, hanem társadalmi szinten is fontos összefüggéseket mutat (Tajfel, 1981). Hunyady (1996) a sztereotípiákat a társadalmi reprezentációk egyik alapvető elemeként értelmezi. Szerinte a sztereotípiák olyan kognitív sémák, amelyek leegyszerűsítik és kategorizálják az egyének számára a társadalmi világot. Ezek a kognitív sémák elősegítik az egyének gyors döntéshozatalát, ugyanakkor hajlamosak arra, hogy torz képet adjanak a valóságról, ami előítéletek kialakulásához vezet.

A szociálpszichológiai kutatások, mint Petty és Cacioppo (1986) munkái, arra világítanak rá, hogy az előítéletek mélyen beágyazódnak az emberek kognitív és érzelmi folyamataiba, és gyakran anélkül hatnak az egyének döntéshozatalára, hogy azok tudatában lennének ezeknek az előítéleteknek (Petty, 1986). Az implicit előítéletek ilyen tudattalan hatásuk miatt különösen nehéz felismerni és kezelni őket (A. G. Greenwald & Banaji, 1995).

Az előítéletek tehát olyan attitűdök, amik a társadalmi interakciók és egyéni döntéshozatalok szinte minden aspektusára hatással vannak. Nemcsak érzelmi reakciók, hanem mélyen gyökerező kognitív struktúrák (Fiske, 1998). Az előítéletek csökkentése érdekében elengedhetetlen a sztereotípiák és diszkriminációs mechanizmusok megértése és az ezekkel kapcsolatos társadalmi normák átalakítása.

1.3.2 Explicit és implicit előítéletek

Az előítéleteket a tudatosságuk szintje alapján két nagy csoportba sorolhatjuk: explicit (nyílt) és implicit (rejtett) előítéletek. Ezek a kategóriák az alapján különböztethetők meg, hogy az egyén mennyire van tudatában az adott előítéletnek, valamint hogyan jelenik meg az előítéletes gondolkodás és viselkedés a társadalmi interakciókban. Az explicit előítéletek tudatosak és nyíltan vállaltak. Ezek az előítéletek nyíltan jelennek meg a beszédben, a viselkedésben, valamint a társadalmi interakciókban. Az explicit előítéletek általában a kulturális normák és a szocializáció hatására alakulnak ki, és gyakran megerősítést nyernek a társadalmi környezet által. Míg az implicit előítéletek automatikusan, tudattalanul működnek és befolyásolják az egyén viselkedését (A. G. Greenwald & Banaji, 1995).

Dovidio és Gaertner (2002) szerint az explicit előítéletek kifejezetten akkor jelennek meg, amikor az egyén olyan helyzetbe kerül, ahol nyíltan kifejezheti a nézeteit, például politikai viták

során vagy a mindennapi társadalmi interakciókban. Az explicit előítéletek formája lehet nyílt diszkrimináció, amikor valakit származása, neme vagy vallása alapján elutasítanak egy állásinterjún (Dovidio, Gaertner, Kawakami, & Hodson, 2002). Az explicit előítéletek mérése viszonylag egyszerű, hiszen az egyén tudatosan megfogalmazza a véleményét. Különböző kérdőíves módszerekkel, interjúkkal vagy attitűdmérésekkel lehet felmérni az explicit előítéleteket. A Bogardus-féle társadalmi távolság skála vagy az attitűd-kérdőívek használata segíthet feltárni, hogy milyen mértékben van jelen egy csoporttal szembeni explicit előítéleteesség az egyén gondolkodásában (Bogardus, 1925). A szociális normák jelentősen befolyásolják az explicit előítéletek megnyilvánulását. Csepeli (2006) kiemeli, hogy a modern társadalmakban az explicit előítéletek megnyilvánulása gyakran társadalmilag elfogadhatatlanná válik. Emiatt esetenként az emberek visszafogják előítéletes megnyilvánulásaikat, tehát az explicit előítéletek gyakran rejtve maradnak.

Az explicit előítéletek közvetlen diszkriminációhoz vezethetnek, amely hátrányos megkülönböztetést, kirekesztődést eredményez. A munkaerőpiacon és az oktatásban megjelenő diszkrimináció explicit előítéletek következménye lehet. Bertrand és Mullainathan (2004) szerint az amerikai munkaerőpiacon jelentős diszkriminációt tapasztaltak, ahol bizonyos nevekkel (például "Lakisha" vagy "Jamal") rendelkező jelentkezőket kevesebben hívtak be állásinterjúra, mint a hagyományosan fehérnek tekintett nevekkel (például "Emily" vagy "Greg") rendelkezőket (Bertrand & Mullainathan, 2004). Az explicit előítéletek társadalmi következményei így messzemenőek lehetnek, mivel felerősítik a társadalmi egyenlőtlenségeket, elősegítik a diszkriminációs struktúrák fennmaradását, és gátolják a társadalmi mobilitást.

Az implicit előítéletek sokkal nehezebben felismerhetők, mivel ezek olyan tudattalan attitűdök, amelyek az egyén gondolkodásmódjában és döntéshozatalában rejtetten, automatikusan jelennek meg. Az implicit előítéletek akkor lépnek működésbe, amikor az egyén gyorsan, különösebb átgondolás nélkül dönt, és nem tudatosul benne, hogy előítéletei befolyásolják a viselkedését. Greenwald és Banaji (1995) az implicit szociális kognícióról szóló munkájukban rávilágítanak arra, hogy az implicit előítéletek mélyen beágyazódnak az egyének társadalmi környezetébe. Ezek az attitűdök gyakran kulturális és társadalmi normák hatására alakulnak ki, és az emberek tudattalanul is alkalmazkodnak ezekhez a normákhoz. Az implicit előítéletek a sztereotípiák hatására formálódnak, és reflexszerű döntéshozatalban nyilvánulnak meg, ilyen amikor egy orvos gyorsan dönt egy beteg kezeléséről, vagy amikor egy munkaerő-felvételi folyamatban automatikusan előnyben részesítenek egy csoportot egy másikkal szemben.

Az implicit előítéletek mérése komplex módszereket igényel, hiszen ezek az attitűdök nem jelennek meg a tudatos gondolkodás szintjén. Az Implicit Asszociációs Teszt (IAT) a legelterjedtebb módszer ezek feltárására, amely az egyén gyors reakció idejét és a fogalmak közötti automatikus asszociációkat méri. A teszt során az egyéneknek gyorsan kell párosítaniuk pozitív és negatív kifejezéseket különböző társadalmi csoportokkal (pl. fekete vagy fehér bőrszínnel). A válaszügy alapján derül ki, milyen rejtett előítéleteik vannak (A. G. Greenwald, D. E. McGhee, & J. L. Schwartz, 1998). Az implicit előítéletek láthatatlan módon, de jelentős mértékben befolyásolják a társadalmi rendszerek működését. A munkaerőpiac, az oktatás és az igazságszolgáltatás területén is rejtett diszkriminációhoz vezethetnek, mivel a döntéshozók tudattalan előítéleteik alapján hozhatják meg döntéseiket anélkül, hogy tudatában lennének ezeknek az előítéleteknek a hatásával (Lang & Spitzer, 2020). Az implicit előítéletek társadalmi szinten fenntartják a társadalmi egyenlőtlenségeket és megnehezítik a diszkrimináció felismerését és kezelését. Az implicit előítéletek csökkentéséhez szükség van az egyéni tudatosság növelésére és az intézményi rendszerek átalakítására, hogy jobban felismerjék és kezeljék ezeket a rejtett attitűdöket.

Az explicit és implicit előítéletek alapvetően eltérnek egymástól tudatossági szintjük és társadalmi megnyilvánulásuk tekintetében. Az explicit előítéletek könnyebben azonosíthatók és mérhetők, míg az implicit előítéletek rejtve maradnak, és tudattalan módon befolyásolják az egyének döntéseit és interakcióit. Mindkét típus jelentős hatással van a társadalmi egyenlőségre és a diszkriminációra, ezért fontos, hogy mind az egyéni, mind az intézményi szinten foglalkozzunk ezek felismerésével és csökkentésével.

1.3.3 Az előítéletek és sztereotípiák kapcsolata

Az előítéletek és a sztereotípiák szorosan összekapcsolódnak egymással. A sztereotípiák általánosított hiedelmeket képviselnek, amelyek az előítéletes gondolkodás alapját képezik. Ezek a leegyszerűsített mentális reprezentációk gyakran torzítják a valóságot, és felerősítik a csoportok közötti különbségeket, ezzel fenntartva a társadalmi hierarchiákat és egyenlőtlenségeket. A sztereotípiák és előítéletek közötti kölcsönhatás fenntartja és újratermeli a diszkriminatív viselkedéseket, amelyek megnehezítik a társadalmi igazságosság és egyenlőség elérését (Csepeli, 2006; Hunyady, 1996). A sztereotípiák olyan leegyszerűsített, általánosított hiedelmek, amelyeket egy adott társadalmi csoportról alkotnak. Ezek a hiedelmek gyakran túlzóak, torzítottak vagy teljesen tévesek, és a csoport minden tagjára kiterjesztik azokat. Hunyady szerint a sztereotípiák a társadalmi kategorizáció részei, és segítenek az

egyéneknek egyszerűsíteni a világot azáltal, hogy az embereket különböző kategóriákba sorolják. Ugyanakkor ezek a kategorizációk veszélyesek lehetnek, mivel a sztereotípiák erősen befolyásolják az egyéni és csoportos viselkedést, és gyakran megalapozatlan előítéletekhez vezetnek (Hunyady, 1996). Az előítéletekhez kapcsolódó sztereotípiák megerősítik a csoportok közötti különbségeket, és fenntartják a társadalmi távolságokat. Tajfel társadalmi identitás elmélete szerint az emberek hajlamosak a saját csoportjukat pozitívan, míg a másik csoportot negatívan értékelni, ami az előítéletes viselkedés és sztereotípiák megerősítéséhez vezet (Tajfel, 1981). Hegarty és Pratto kimutatták, hogy a homoszexuális emberekkel szembeni negatív sztereotípiák hozzájárulnak a társadalmi távolságtartáshoz és az LMBTQ+ közösséggel szembeni diszkriminációhoz. Az ilyen sztereotípiák fenntartják a csoportközi feszültségeket és megnehezítik a társadalmi integrációt (Hegarty & Pratto, 2004). Magyar kontextusban Csepeli (2006) kiemelte, hogy a sztereotípiák és előítéletek fenntartása mélyen áthatja a társadalmi struktúrákat, hozzájárulva a csoportok közötti társadalmi távolság fenntartásához és megerősítéséhez. Hunyady szerint a társadalmi reprezentációk is jelentős szerepet játszanak a sztereotípiák fenntartásában, míg Pataki azt hangsúlyozza, hogy a társadalmi identitás és a csoportközi konfliktusok gyakran növelik az előítéleteket és a diszkriminációs gyakorlatokat (Csepeli, 2006; Hunyady, 1996; Pataki, 1999)

A sztereotípiák fenntartása és az előítéletek megerősítése komoly társadalmi következményekkel járhat. Ahogyan a kutatások is rámutatnak, az ilyen sztereotípiák nemcsak a közvetlen interakciókat, hanem a társadalmi rendszereket is befolyásolják, akadályozva a társadalmi integrációt és növelve a diszkrimináció esélyét. Ennek megoldása az előítéletek tudatosítása és csökkentése lehet, valamint a csoportok közötti kölcsönös megértés elősegítése.

1.3.4 Az implicit előítéletek szerepe és társadalmi következményei

Az implicit előítéletek kapcsán elengedhetetlen, hogy tisztában legyünk azok társadalmi következményeivel. Greenwald és Banaji (1995) rámutattak, hogy ezek az előítéletek automatikusan aktiválódnak különböző szituációkban, munkahelyi döntések során, vagy amikor az egyének gyors döntéseket hoznak stresszhelyzetekben. Az implicit előítéletek akkor is működhetnek, ha az egyén nem tudatosítja azokat. Kutatások kimutatták, hogy a munkaerőpiacon a döntéshozók hajlamosak előnyben részesíteni a saját csoportjukhoz tartozó jelölteket, ami diszkriminációhoz vezethet (Bertrand & Mullainathan, 2004). Az orvosi területen hasonló tendenciák figyelhetők meg: az orvosok hajlamosak eltérő bánásmódban részesíteni a különböző etnikai háttérű betegeket (Green et al., 2007)

Az implicit előítéletek láthatatlanul befolyásolják az intézményi döntéseket, ami hosszú távon fenntartja a társadalmi egyenlőtlenségeket. Steele és Aronson (1995) sztereotípiák fenyegetettségéről szóló kutatásai azt mutatták, hogy azok a csoportok, amelyek tisztában vannak a velük szembeni sztereotípiákkal, alacsonyabb teljesítményt nyújtanak, ezzel hosszú távon is hozzájárulva a társadalmi szakadékok fenntartásához (Steele & Aronson, 1995). Ezek a finom diszkriminációk akadályozzák a társadalmi mobilitást és a csoportok közötti integrációt (Csepeli, 2006). Réz Anna (2017) tanulmányában hangsúlyozza, hogy az implicit előítéletek különösen nehéz kihívást jelentenek, mivel azok tudattalan működése miatt az egyének gyakran nincsenek tisztában ezekkel az attitűdökkel. Ennek következtében az egyéni felelősség korlátozott az ilyen előítéletek kezelésében. Réz szerint az implicit előítéletek kezeléséhez nem elegendő, de nélkülözhetetlen előfeltétel, hogy tudatosuljanak az egyén rejtett előítéletei. A dolgozat ehhez törekszik hozzájárulni a maga keretei között. Az intézményi rendszerek átalakítása során szükséges, hogy felismerjék és megfelelően kezeljék a rejtett mechanizmusokat viszont ez jóval komplexebb kérdéskör. Réz Anna munkája tehát jelentős hozzájárulást nyújt az implicit előítéletekkel kapcsolatos diskurzustól, különösen az egyéni felelősség kérdésében, hangsúlyozva az intézményi rendszerek fontosságát az előítéletek felismerésében és kezelésében (Réz, 2017).

Az implicit előítéletek másik formája mikroagressziókban jelenik meg, amelyek gyakran tudattalan megjegyzések vagy cselekedetek formájában nyilvánulnak meg (Forgács, 2017). Sue és munkatársai (2007) rámutattak arra, hogy ezek a mindennapi interakciók során megjelenő mikroagressziók hosszú távon erősítik a sztereotípiákat, ezzel tovább fenntartva az előítéletes gondolkodást (Sue et al., 2007).

Az implicit előítéletek társadalmi szinten is fenntartják a társadalmi egyenlőtlenségeket, hiszen láthatatlan módon befolyásolják az oktatás, a munkaerőpiac és az igazságszolgáltatás döntéseit. Pataki szerint az intézmények és társadalmi normák gyakran akaratlanul is megerősítik az előítéletes gondolkodást, megnehezítve ezzel az implicit előítéletek felismerését és kezelését (Pataki, 1999). Csepeli kutatásai szerint az implicit előítéletek fokozzák a társadalmi egyenlőtlenségeket, mivel a hátrányos helyzetű csoportok kevesebb lehetőséget kapnak az erőforrásokhoz való hozzáférésben, az oktatásban, valamint a munkaerőpiacon (Csepeli, 2006).

2. Kutatási módszertan

2.1 A kutatás célja

Vizsgálatunk fő célja egy olyan kényszerválasztós mérőeszköz kifejlesztése és bemutatása, amely alkalmas annak felismerésére és mérésére, hogy a vizsgálatban szereplő öt társadalmi csoport közül melyik irányába és milyen mértékben valószínűsíthető implicit előítéletesség. Az eszköz segítségével célunk, hogy hozzájáruljunk a szakmai diskurzushoz az implicit előítéletek vizsgálatában, valamint támogassuk az előítéletek tudatosítását. Az ilyen mérőeszközök fejlesztése kulcsfontosságú abban, hogy segítsük felismertetni az emberekkel a tudattalan előítéletek működését, ezáltal előmozdítva azok kezelését és csökkentését a döntéshozatal és a társadalmi interakciók területén. A kutatás során arra keressük a választ, hogy az adaptált kényszerválasztós kérdőív alkalmas-e a vizsgálatban szereplő öt társadalmi csoporttal szembeni implicit attitűdök mérésére, feltárására. Fő kutatási kérdésünk, hogy az eszköz képes-e az implicit reakciókat megbízhatóan kvantifikálni. A kutatási kérdés megválaszolása érdekében az elvégzett elemzések során az alábbi hipotéziseinket teszteltük.

Hiptézis1: Feltételezzük, hogy a kényszerválasztós kérdőívben használt pozitív jelzőkkel operáló és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal operáló kényszerválasztások eredményei között szignifikáns pozitív korreláció áll fenn.

Hipotézis2: Feltételezzük, hogy szignifikáns korreláció áll fenn a kényszerválasztós kérdőív válaszai alapján kapott értékek és a módosított társadalmi távolságskála átlagértékei között.

Feltételezésünk szerint a kényszerválasztós kérdőív válaszai alapján kapott értékek és a módosított Bogardus skála átlagértékei közötti pozitív korreláció megerősíti a kényszerválasztós kérdőív érvényességét az előítéletek mérésében. A Bogardus-skála explicit eszközként már igazoltan alkalmas az attitűdök mérésére, így a két mérőeszköz eredményei közötti pozitív korreláció megerősítheti a kényszerválasztós kérdőív érvényességét az implicit előítéletek mérésében (Bogardus, 1925).

2.2 A validálni kívánt eszköz

A kutatás során használt kérdőívcsomag hat részből állt. Aminek a második része a tulajdonképpen bevizsgálni kívánt eszköz. Az első rész a demográfiai adatokra irányuló kérdéseket tartalmazta. A második rész 60 állítaspárból álló kényszerválasztós kérdőívet foglalt

magába. A harmadik részben egy módosított, likert skálás Bogardus-féle társadalmi távolság skála szerepel. Ezt követi egy likert skálán megválaszolendő kérdés, mely az eredmény értelmezésével való egyetértést méri, amit egy személyes tapasztalatokra irányuló nyílt kérdés követ. A hatodik rész az eredmények értelmezéséhez és önreflexióhoz nyújt továbbvihető gondolatokat tartalmazza.

A kutatás során kifejlesztett kényszerválasztós kérdőív a Thomas-Kilmann (TK) konfliktuskezelési kérdőív módszertanát adaptálja az implicit előítéletek mérésére. A TK kérdőív alapja egy 30 állításpárból álló kényszerválasztós kérdőív. A kérdőív kitöltése során a válaszadóknak minden állításpárból választaniuk kell egyet, amely leginkább tükrözi az ő konfliktuskezelési stílusukat. A két válaszlehetőség olyan helyzetekre vonatkozik, amelyekben két eltérő konfliktuskezelési stratégia szerepel. A válaszok önkitöltős módon is történhetnek, tehát a résztvevők a válaszlapokon jelölik meg választásaikat, általában papír-ceruza alapon, de modern változatok online formátumban is elérhetők. A TK kényszerválasztós formátuma révén a válaszadóknak nincs lehetőségük árnyaltabb választ adni, hanem két alternatíva között kell dönteniük. Ez lehetővé teszi, hogy a válaszadók valódi, implicit preferenciái kiderüljenek, hiszen nem tudatosan mérlegelik a válaszaikat, hanem gyorsan, ösztönösen választanak a megadott lehetőségek közül. A választások összegzésével megállapítható, hogy az adott személy melyik stílust részesíti előnyben konfliktushelyzetekben. Az önkitöltős formátumú TK előnye, hogy bárki használhatja, és egyszerűen kiértékelhető. Az egyszerű értékelési rendszer alapján minden résztvevő megtudhatja, hogy melyik konfliktuskezelési stílus dominál nála, illetve, hogy melyik stratégia jellemzőbb rá adott helyzetekben (Kilmann & Thomas, 1977).

Az általunk kidolgozott kényszerválasztós kérdőív a TK kérdőív adaptált logikai struktúrája mentén épül fel az implicit előítéletek mérésére alkalmazva azt. A TK kérdőív struktúrájának visszafejtését követően összeállítottuk az általunk meghatározott pozitív- negatív jelzőkkel operáló állításpárokat azokra a társadalmi csoportokra vonatkozóan, amelyekkel szembeni attitűdöket mérni kívántunk. A 30 pozitív állításpár olyan jelzőkkel operál, mint a "megbízható," "szorgalmas," "tisztességes," "kedves," és "kitartó." A 30 negatív állításpár "megbízhatatlan," "tisztességtelen," "lusta," "durva," és "rossz" jelzőkkel operál. A jelzőket véletlenszerűen rendeltük az egyes csoportokra vonatkozó állításokhoz. A válaszadóknak minden esetben két állítás közül kell választaniuk, ami feltételezhetően felfedi a tudattalan, rejtett előítéleteik mértéke közötti különbséget az általunk meghatározott öt társadalmi csoporttal szemben. A választásukat a pozitív jelzőkkel operáló állításpárok esetében a válaszlap1 értékelőlapon soronként jelölték. A negatív jelzőkkel operáló állításpárok esetében a válaszlap2 értékelőlapon jelölték választásukat. A kutatásban az általunk meghatározott

társadalmi alcsoportok – muszlimok, állami gondozottak, LMBTQ közösség tagjai, bevándorlók/migránsok és roma/cigány származásúak – azon társadalmi csoportok közé tartoznak, amelyekkel szemben gyakoriak az előítéletek Magyarországon. A kategóriák kiválasztása során figyelembe vettük a magyar társadalom aktuális kihívásait és a marginalizált csoportokkal kapcsolatos sztereotípiákat. Korábbi kutatások megerősítették, hogy ezek a csoportok különösen gyakran válnak a társadalmi előítéletek célpontjává (Csepei, 2006)

A kérdőív a kényszerválasztás mechanizmusával igyekszik felfedni a válaszadók implicit előítéleteit, ahol a két választási lehetőség közötti gyors döntés segít feltárni a rejtett attitűdöket. Chapman munkássága is hasonló módszertant alkalmazott a szeretetnyelvek vizsgálatára kialakított tesztjeiben, feltételezhetően a Thomas-Kilmann teszt módosított verzióját használva (Chapman, 2011). A Thomas-Kilmann kérdőívet más kutatók is adaptálták vezetési stílusok és csapatmunka vizsgálatára is (Forgács, 2017). Megállapítható, hogy a kérdőív logikai felépítése sokoldalúan alkalmazható különféle interperszonális és viselkedésbeli jelenségek mérésére is.

A kérdőív értékelés és visszajelzés részében a választások oszloponkénti összesítése jelenik meg. A pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok esetében az alacsonyabb összpontszámok valószínűsíthetően negatív előítéletekre utalnak a válaszadó részéről egy adott társadalmi csoporttal szemben: feltételezhetően minél alacsonyabb az érték, annál erősebb az előítélet. A negatív jelzőkkel operáló állítaspároknál a magasabb értékek jelzik az előítélet erősségét, tehát feltételezhetően minél magasabb az érték, annál nagyobb az előítélet. A sejtésünk, hogy minél kisebb a különbség a legkisebb és legmagasabb értékek között (mind a pozitív, mind a negatív jelzőket használó állítaspárok esetében), annál valószínűbb, hogy a válaszadónak egyik csoport felé sincs negatív előítélete.

A Bogardus féle szociális distancia skála többfokozatú rendszerben méri, hogy a válaszadó milyen szintű közelségben fogadna el egy adott társadalmi csoporthoz tartozó személyt, kezdve a családtagtól egészen az országba látogató turistáig. A társadalmi távolság mérésére egy bináris, fokozatos kérdéssorral dolgozik, amelynél a válaszadó ott áll meg, ahol először ad pozitív választ (Bogardus, 1925). Kutatásunkban egy módosított Likert skálás társadalmi távolságskála verziót alkalmaztunk, amely az öt társadalmi csoport (állami gondozottak, muszlimok, romák/cigányok, LMBTQ közösség tagjai, bevándorlók/migránsok) iránti attitűdöket vizsgálta. A likert-skála négy fokozatot biztosít, amelyek lehetővé teszik a válaszadónak, hogy finomabb különbségeket tegyen az elfogadás mértékében, a „teljes mértékben elfogadnám”-tól az „egyáltalán nem fogadnám el” kategóriáig.

2.3 A validálás módszertana

A kutatás célja az implicit előítéletek mérésére szolgáló kényszerválasztós kérdőív validálása, annak megállapítása, hogy a kényszerválasztós módszer alkalmas-e az implicit előítéletek feltárására. Kutatások igazolták, hogy a kényszerválasztós módszerek megbízhatóan mérik a rejtett attitűdöket, mivel a válaszadók preferenciákat kénytelenek választani anélkül, hogy explicit módon elgondolkodnának előítéleteiken (A. G. Greenwald, D. E. McGhee, & J. L. K. Schwartz, 1998). A validálási folyamat trianguláció, vagyis a háromszögelés módszerére épül, amely biztosítja az eredmények több szempontú alátámasztását. A trianguláció három eleme: belső validitás, külső validitás, és közvetett megerősítés.

A kérdőív belső validitásának vizsgálatakor, azt elemeztük, hogy a pozitív jelzőkkel operáló és negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért adatok hasonló eredményeket mutatnak-e az előítéletek szintjéről. A külső validitás vizsgálatakor a kényszerválasztós kérdőívvel kapott értékek és a Bogardus-skála értékei közötti korrelációt elemeztük. Közvetett megerősítésként a kutatás során nevesített öt társadalmi csoport felé mért előítéletességek között felálló rangsor szolgált.

3. Eredmények

Ez a fejezet bemutatja a kutatás során szerzett előzetes adatokat, azok elemzését és az eredmények alapján levont következtetéseket.

3.1 Adatgyűjtés, minta bemutatása

A kutatásba 108 egyetemi hallgatót vontunk be a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karáról. Az adatgyűjtés helyszínét is a Soproni Egyetem biztosította. A minta nagysága a módszertan működésének vizsgálatához elegendő viszont reprezentatív mintának nem tekinthető. A kutatás célja elsősorban az eszköz alkalmazhatóságának validálása, az implicit attitűdök vizsgálata, így a minta ebben az értelemben megfelelő. A minta demográfiai jellemzői között szerepel a válaszadók neme, életkora, iskolai végzettsége, és lakóhelyének típusa. Demográfiai mutatók mentén nem alkalmaztunk csoport-képzést, a teljes mintán történő validálás volt a cél. A téma érzékenysége megköveteli a teljes diszkréciót, anonimitást. Az adatok felvétele 2024 szeptemberében zajlott. A kérdőív kitöltése papír-ceruza módszerrel történt. Ez a módszer alkalmas volt arra, hogy a résztvevők kényelmes környezetben

gondolkodás nélkül válaszoljanak, ami fontos az implicit attitűdök mérésénél. A kutatás során a vizsgálatvezető felolvasta az állítaspárokat a kitöltők pedig a válaszlapon jelölték a választásaikat. A módosított, likert skálás Bogardus - skála kitöltése egyéni feladat keretében történt. A kényszerválasztós kérdőív kiértékelését követően egy rövid elmélyülési időszak után az eredménnyel való egyetértésre irányuló likert skálás kérdés és a személyes tapasztalatokra irányuló kérdés kitöltése is egyénileg történt. A kérdőív kvantitatív adatok gyűjtésére szolgált, hiszen a válaszok számszerűsített elemzésének célja a statisztikai korrelációk vizsgálata volt. Az adatok manuálisan kerültek rögzítésre és kódolásra digitális formában. Mivel a pozitív jellemzőkkel operáló állítaspárokkal mért eredmények értelmezése ellentétes a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért adatokkal az előítéletek mértékének szempontjából, az adatok statisztikai elemzése során fordítva használjuk ezeket. Ily módon a változók értékei mindkét esetben az előítéletesség mértékét fejezték ki.

3.2. Elemzések eredményei

Az adatfeldolgozás és statisztikai elemzés során a Jamovi® statisztikai szoftvert használtuk. A Shapiro-Wilk próba alapján az adatok nem mutatnak normál eloszlást (lásd 1. táblázat). Az együttjárások vizsgálatára a Spearman-féle rangkorrelációs elemzést alkalmaztuk, mivel a válaszok nem normál eloszlásúak voltak, és ez a módszer alkalmas a rangsorolható változók közötti összefüggések vizsgálatára (Babbie, 2017). Az érthetőség miatt a táblázatokban szereplő változók neveinek értelmezéséhez készítettünk egy jelmagyarázatot is (2. táblázat).

3.2.1 Mérőeszközünk pozitív-negatív jelzőket tartalmazó állítaspárjaira adott válaszok közti korrelációk

Az állami gondozottakkal szembeni pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárok korrelációja közepesen erős pozitív együttjárást mutatott ($r = 0.606$), a $p < 0.001$ szinten (3. táblázat). Ez a korreláció arra utal, hogy mindkét változó szignifikánsan együtt jár, tehát mind a pozitív, mind a negatív jelzőkkel operáló állítaspárok tükrözik a résztvevők attitűdjeit.

Hasonló eredmények születtek a roma/cigány csoport esetében is, ahol $r = 0.603$, $p < 0.001$ szinten szignifikáns korreláció volt kimutatható a két adatsor értékei között (4. táblázat). A muszlimokkal szembeni pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárok esetében $r = 0.668$, $p < 0.001$ szintén statisztikailag szignifikáns korreláció volt kimutatható a két adatsor között (5. táblázat). Az LMBTQ közösség tagjai felé irányuló előítéletesség mértéke szintén közepesen

magasan, $r = 0.616$, $p < 0.001$ szinten szignifikánsan korrelált egymással a különböző előjelű állítaspárokkal operáló állítaspárok között történt választások eredményei esetében (6. táblázat). A bevándorlók/migránsokkal szembeni állítaspárok esetében kapott előítéletesség mértékének összehasonlító elemzésénél $r = 0.590$, $p < 0.001$ értéket kaptunk, ami közepesen erős pozitív korrelációt mutat (7. táblázat).

A Spearman-féle korrelációs elemzések eredményei alapján kimutatható, hogy a vizsgált társadalmi csoportokkal szembeni pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárok esetében kapott előítéletesség mértéke között szignifikáns, közepesen erős pozitív korreláció áll fenn. Tehát az előítéletesség mértéke mindkét típusú állítaspár esetében hasonló eredményekkel jelenik meg.

3.2.2 Mérőeszközünk pozitív-negatív jelzőkkel operáló állítaspárjai közüli választások eredményei/értékei és a módosított Bogardus kérdőív eredményei/értékei közötti korrelációk

Az állami gondozottakkal kapcsolatos pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlaga között nem áll fenn szignifikáns korreláció ($r = 0.144$, $p = 0.137$). Az állami gondozottakkal szembeni negatív jelzőket tartalmazó állítaspárok és a társadalmi távolság átlaga között szintén nincs szignifikáns együttjárás ($r = 0.187$, $p = 0.052$) (8. táblázat).

A Spearman-korreláció ($r = 0.249$) egy gyenge, de szignifikáns együttjárást mutat a muszlimokkal kapcsolatos pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok közüli választások adatai és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlaga között ($p = 0.009$). A muszlimokkal kapcsolatos negatív jelzőket tartalmazó állítaspárokkal mért előítéletek és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlag értéke között szintén gyenge, de szignifikáns pozitív kapcsolat áll fenn ($p = 0.006$) (9. táblázat).

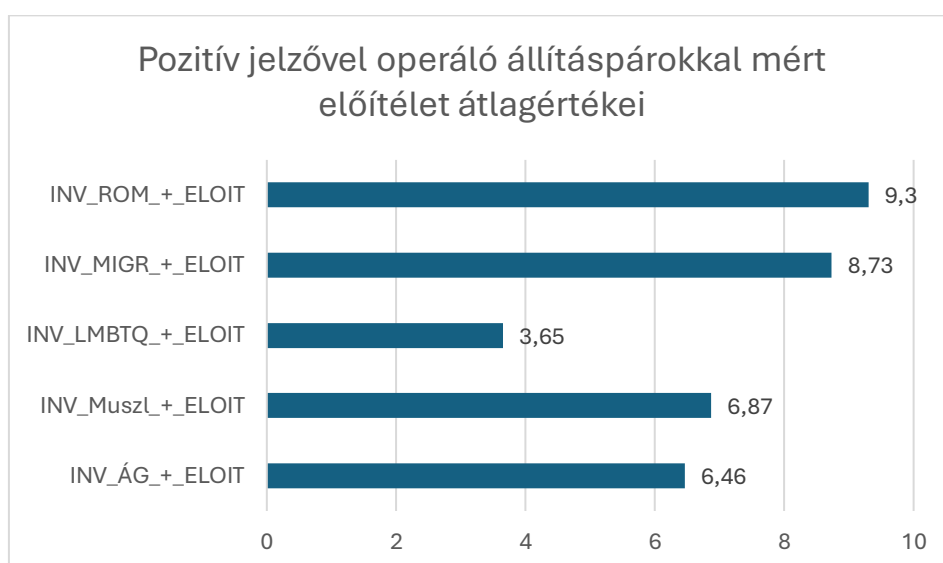
Az LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok közüli választások adatai és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlaga között szintén szignifikáns, közepesen erős pozitív kapcsolat áll fenn ($r = 0.346$, $p < 0.001$). Hasonlóan, a negatív jelzőkkel operáló állítaspárok közüli választások adatai és a társadalmi távolság átlagértéke között szignifikáns, közepesen erős pozitív együttjárás tapasztalható ($r = 0.348$, $p < 0.001$) (10. táblázat).

A bevándorlókkal/migránsokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlaga között gyenge, de szignifikáns pozitív együttjárás áll fenn ($r = 0.274$, $p = 0.004$). A negatív jelzőkkel operáló állítaspárok közül választás alapján kapott adatok és a társadalmi távolság átlagértéke között közepesen erős, szignifikáns pozitív együttjárás tapasztalható ($r = 0.364$, $p < 0.001$) (11. táblázat). Ez azt jelzi, hogy akik nagyobb negatív előítéleteket mutatnak a migránsokkal szemben, nagyobb társadalmi távolságot tartanak velük.

A roma/cigány származásúakkal szembeni előítéletet pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok mentén mutató érték és a módosított Bogardus-skálán mért társadalmi távolság átlagos értéke között közepesen erős, szignifikáns pozitív együttjárás áll fenn ($r = 0.368$, $p < 0.001$). A negatív jelzőkkel operáló állítaspárok mentén kapott értékek és a társadalmi távolság átlagai között gyenge, de szignifikáns együttjárás mutatkozik ($r = 0.247$, $p = 0.010$) (12. táblázat).

3.3. Közvetett megerősítés

A különböző társadalmi csoportok felé irányuló, a kérdőívünkkel mért előítéletességi értékek közötti különbségek vizsgálata statisztikai tesztekkel (páros mintás T-teszt, Wilcoxon-teszt) lehetőséget nyújt arra, hogy felmérjük, az eszköz képes-e érzékelni az egyes társadalmi csoportokkal szembeni előítéletességi szintek közötti eltéréseket, ami, ha így van, közvetett módon alátámasztja a mérőeszköz validálását.

1. ábra Pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet átlagértékei

2. ábra Negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség átlagértékei

A teljes minta átlagértékei alapján az adatok összképe arra utal, hogy az előítéletességi mintázatok stabilak. Az egyes társadalmi csoportokkal szembeni előítéletesség mértékének sorrendje és a csoportok közötti különbségek hasonlóak, függetlenül attól, hogy pozitív vagy negatív jelzőkkel operáló állítaspárokat alkalmazunk-e. A mérőeszköz általánosan hasonló eredményeket ad mindkét állítaspártípussal, tehát az előítéletességi mintázatok alapvetően konzisztensnek tekinthetők.

Páros mintás T-teszt, Wilcoxon-teszt segítségével vizsgáltuk meg, hogy az egyes társadalmi csoportokkal szembeni előítéletesség mértéke statisztikailag szignifikáns különbségeket mutat-e.

- A pozitív jelzőkkel operáló állítaspárok választásokból származó adatok mértékének szignifikáns eltérései mutatkoznak az állami gondozottakkal szembeni előítéletek, a roma/cigány, valamint bevándorló/migráns csoportokkal szembeni előítéletességi értékek között ($p < 0.001$) (13. táblázat).
- Az LMBTQ közösség felé mérhető előítéletesség mértéke és a roma/cigány csoport, valamint a muszlimokkal, állami gondozottakkal és bevándorlókkal szembeni előítéletesség szintén szignifikáns eltéréseket mutat ($p < 0.001$) (14. táblázat).
- A negatív állítaspárok esetében is szignifikáns eltérések figyelhetők meg a romák/cigányokkal, az állami gondozottakkal, a muszlimokkal, a bevándorlókkal/migránsokkal és az LMBTQ közösséggel szembeni előítéletességi mértékek között ($p < 0.001$) (15. táblázat).

A vizsgálat eredményei közvetett módon alátámasztják, hogy a kutatás során alkalmazott kényszerválasztós mérőeszköz alkalmas az implicit előítéletek kimutatására, és érzékenyen reagál az előítéletesség mértékének eltéréseire különböző társadalmi csoportokkal szemben. Az elemzés rávilágít arra, hogy a negatív és a pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek szignifikánsan különböznek a különböző társadalmi csoportok esetében, jelezve az egyes csoportokkal szembeni attitűdök eltéréseit(Murányi, 2006).

4. Következtetések

A kutatás célja az implicit előítéletek mérésére szolgáló kényszerválasztós kérdőív alkalmazhatóságának validálása volt. Két hipotézist teszteltünk különféle elemzési módszerekkel.

Hipotézis 1: Feltételeztük, hogy a pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárookra adott válaszok alapján kapott értékek szignifikáns korrelációt mutatnak az előítéletek mértékében.

A **Spearman-korrelációs elemzés** eredményei igazolták ezt a feltételezést minden vizsgált csoport esetében. A pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárookra adott válaszok alapján szignifikáns, közepesen erős pozitív korrelációt mutattak. Az állami gondozottakkal ($r = 0.606$), romákkal ($r = 0.603$), muszlimokkal ($r = 0.668$), LMBTQ közösséggel ($r = 0.616$), és migránsokkal ($r = 0.590$) szembeni előítéletek szignifikáns korrelációt mutattak ($p < 0.001$). Ez azt jelenti, hogy a pozitív és negatív jelzőkkel mért attitűdök általunk mért értékei következetesen együtt járnak, így az előítéletek mértéke mindkét típusú állítaspár esetében hasonló. A hipotézis teljes mértékben igazolódott.

Hipotézis 2: Feltételeztük, hogy szignifikáns korreláció áll fenn a kényszerválasztós kérdőív alkalmazásával nyert adatok és a módosított társadalmi távolságskála átlagértéke között.

Feltételeztük, hogy a két eszköz által mért értékek közötti korreláció megerősíti a kényszerválasztós kérdőív érvényességét az előítéletek mérésében. A hipotézis, miszerint a kényszerválasztós kérdőív eredményei korrelációt mutatnak a módosított Bogardus-skálával, részben igazolódott. A muszlimokkal, LMBTQ közösséggel, migránsokkal/bevándorlókkal és romákkal/cigányokkal szembeni pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárookra adott válaszok eredményei esetében szignifikáns korreláció volt a módosított Bogardus-skálával mért társadalmi távolság átlagértékei között, míg az állami gondozottak esetében nem volt szignifikáns együttjárás.

Az eredmények validálják a kérdőív alkalmazhatóságát az implicit előítéletek mérésére, jóllehet a kényszerválasztós kérdőív és a Bogardus-skála átlagértékei közötti korreláció vegyes eredményeket mutatott. A kutatás megerősítette a kérdőív érvényességét, de javasolt a minta bővítése és a módszertan további finomítása a jövőbeli kutatások során.

5. Limitációk és előremutató

A kutatás jövőbeli fejlesztése számos területen szükséges ahhoz, hogy megbízhatóbb és általánosíthatóbb eredményeket nyerjünk, valamint az eszközt továbbfejlesszük. Az alábbiakban a legfontosabb lépések kerülnek bemutatásra:

A minta elemszáma relatív kicsi volt ($N=108$), ami korlátozhatja az eredmények statisztikai erejét és megbízhatóságát. Egy nagyobb, reprezentatív mintán végzett kutatás pontosabb és általánosíthatóbb eredményeket biztosíthatna.

A résztvevők demográfiai összetétele szűk spektrumot ölelt fel, ami megnehezíti az eredmények szélesebb társadalmi csoportokra való kiterjesztését.

A mérőeszköz reliabilitásának, vagyis megbízhatóságának részletes elemzése nem történt meg, amely vizsgálat elvégzése a későbbiekben, önálló kutatás keretében feltétlenül javasolt az eredmények hitelességének további alátámasztása érdekében. A reliabilitás vizsgálatának hiánya miatt nem tudhatjuk, hogy a kérdőív kérdéseire adott válaszok mennyire konzisztensek az ismételt mérések során.

Az online kérdőívezés alkalmazása lehetőséget nyújtana nagyobb és földrajzilag szélesebb körű mintavételre. Az internet alapú adatgyűjtés rugalmasabbá és gyorsabbá tenné a kutatást, valamint növelné a válaszadási hajlandóságot.

Az eszköz továbbfejlesztése során fontos lenne a kérdőív átdolgozása, különösen a 60 állításpár csökkentése. Ez azért szükséges, hogy a kérdőív kitöltése kevésbé legyen időigényes, ugyanakkor az előítéletek mérésének hatékonysága ne sérüljön. Továbbá, a pozitív és negatív jelzőkkel operáló állításpárok véletlenszerű sorrendbe rendezése is javítaná az eredmények megbízhatóságát. Ez csökkentené az esetleges válaszadási torzítást, amely a jelenlegi előre meghatározott sorrend miatt kialakulhat.

Az állításpárok sorrendjének randomizálási lehetősége, valamint az időkorlát túllépések logolása egy újabb implicit dimenzió mérését is lehetővé tenné. Az implicit mérések segítségével a válaszadók előítéleteességének mélyebb megértésére nyílna lehetőség, mivel az időkorlát túllépések közvetett módon mérhetik a válaszadók implicit előítéleteességét.

Az eszköz továbbfejlesztésével lehetőség nyílna arra, hogy különböző célcsoportokkal szembeni előítéleteket vizsgáljunk, akár tetszőleges csoportok összehasonlítása révén. A jövőbeni verziókban esetlegesen egy egyszerűsített verzió is kialakítható, amelyben két vagy három csoport közötti előítéletek mérhetők, így rugalmasabbá téve a kutatást.

6. Összegzés

Kutatásunk egy olyan kényszerválasztós mérőeszköz fejlesztését tűzte ki célul, amely alkalmas az implicit előítéletek felismerésére és mérésére. A kérdőív kidolgozásához a Thomas-Kilmann konfliktuskezelési kérdőív logikai struktúráját adaptáltuk, amely lehetővé tette, hogy a válaszadók kényszerű választási helyzetben, tudattalanul hozzák felszínre implicit előítéleteiket.

Kutatási kérdésünk arra irányult, hogy a kialakított mérőeszköz képes-e megbízhatóan számszerűsíteni az implicit attitűdöket és kimutatni azok meglétét. A vizsgálat során mindkét hipotézisünk igazolódott: a pozitív és negatív jelzőkkel operáló állítaspárok között szignifikáns korreláció mutatkozott, jelezve az eszköz konzisztens mérési képességét. Több csoport esetében – mint a muszlimok, az LMBTQ közösség, a roma/cigány és a bevándorló/migráns csoportok – szignifikáns összefüggést találtunk a társadalmi távolság mértéke és az általunk fejlesztett eszköz által mért előítéletesség mértéke között. A kutatás egyik fontos megállapítása, hogy a különböző csoportokkal szembeni előítéletek mértékét az eszköz jól elkülöníti, így igazolva közvetett módon annak érzékenységet és használhatóságát az implicit attitűdök mérésében.

Eredményeink alapján a fejlesztett eszköz megbízhatóan alkalmazható az implicit előítéletek mérésére, és az előítéletek mértékének kimutatására. További finomításokkal és egy szélesebb mintán végzett vizsgálatokkal az eszköz értékes kiegészítője lehet a témáról szóló tudományos diskurzusnak, hozzájárulva egyben az előítéletek tudatosításához és kezeléséhez. Alkalmazása lehetőséget nyújt a rejtett attitűdök mélyebb megértéséhez és értékes hozzájárulást jelenthet a társadalmi egyenlőség vizsgálatához kapcsolódó jövőbeli kutatásokhoz.

Irodalomjegyzék¹

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. doi:[https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior* (Pbk. ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Allport, G. W. (1933). 1. Attitudes. *terminology*, 219.
- Asch, S. E. (2016). Effects of group pressure upon the modification and distortion of judgments. In *Organizational influence processes* (pp. 295-303): Routledge.
- Babbie, E. (2017). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*: Balassi K.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. *Englewood Cliffs*.
- Bem, D. J. (1972). Self-perception theory. *Advances in experimental social psychology*, 6.
- Bertrand, M., & Mullainathan, S. (2004). Are Emily and Greg more employable than Lakisha and Jamal? A field experiment on labor market discrimination. *American economic review*, 94(4), 991-1013.
- Bogardus, E. S. (1925). Measuring social distances. *Journal of applied sociology* 9, 299-308.
- Bruneau, E., Kteily, N., & Falk, E. (2018). Interventions highlighting hypocrisy reduce collective blame of Muslims for individual acts of violence and assuage anti-Muslim hostility. *Personality and social psychology bulletin*, 44(3), 430-448.
- Chapman, G. (2011). *Egyémsra hangolva: Az öt szeretetnyelv*. Harmat Kiadó.
- Csepeli, G. (2006). *Szociálpszichológia*: Osiris Kiadó.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2013). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*: Springer Science & Business Media.
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. E., Kawakami, K., & Hodson, G. (2002). Why can't we just get along? Interpersonal biases and interracial distrust. *Cultural diversity and ethnic minority psychology*, 8(2), 88.
- Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*: Stanford University Press.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1977). Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research.
- Fiske, S. T. (1998). Stereotyping, prejudice, and discrimination.
- Forgács, A. (2017). *Fejezetek a kommunikáció szociálpszichológiájából*.
- Green, A. R., Carney, D. R., Pallin, D. J., Ngo, L. H., Raymond, K. L., Iezzoni, L. I., & Banaji, M. R. (2007). Implicit bias among physicians and its prediction of thrombolysis decisions for black and white patients. *Journal of general internal medicine*, 22, 1231-1238.
- Greenwald, A., Poehlman, T., Uhlmann, E., & Banaji, M. (2009). Understanding and Using the Implicit Association Test: III. Meta-Analysis of Predictive Validity. *Journal of personality and social psychology*, 97, 17-41. doi:10.1037/a0015575
- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychol Rev*, 102(1), 4-27. doi:10.1037/0033-295x.102.1.4
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *Journal of personality and social psychology*, 74(6), 1464.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: the implicit association test. *Journal of personality and social psychology*, 74 6, 1464-1480.

¹ Az irodalomjegyzék egyes elemeinek felkutatásához lett igénybe véve kizárólag a mesterséges intelligencia segítsége, de ezekben az esetekben is a felkutatott irodalmak feldolgozása manuálisan történt.

- Halász, L., Hunyady, G., & Marton, L. M. (1979). *Az Attitűd pszichológiai kutatásának kérdései*: Akadémiai Kiadó.
- Hegarty, P. V., & Pratto, F. (2004). The Differences That Norms Make: Empiricism, Social Constructionism, and the Interpretation of Group Differences. *Sex Roles*, 50, 445-453.
- Hogg és Vaugman, M. A., G.M. (2011). Social psychology, sixth edition. Retrieved from ISBN 978-0-273-72596-1
- Hunyady, G. (1996). *Sztereotípiák a változó közgondolkodásban.* : Akadémiai Kiadó.
- Jahoda, G. (2007). *A history of social psychology : from the eighteenth-century enlightenment to the Second World War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katz, D. (1960). THE FUNCTIONAL APPROACH TO THE STUDY OF ATTITUDES. *Public Opinion Quarterly*, 24(2), 163-204. doi:10.1086/266945
- Kilmann, R., & Thomas, K. (1977). Developing a Forced-Choice Measure of Conflict-Handling Behavior: The "Mode" Instrument. *Educational and Psychological Measurement - EDUC PSYCHOL MEAS*, 37, 309-325. doi:10.1177/001316447703700204
- Kolb, W. L. (1954). The Nature of Prejudice. By Gordon W. Allport. Cambridge: Addison-Wesley Publishing Company, Inc., 1954. 537 pp. \$5.50. *Social Forces*, 33, 90-91.
- Lang, K., & Spitzer, A. K.-L. (2020). Race discrimination: An economic perspective. *Journal of Economic Perspectives*, 34(2), 68-89.
- Murányi, I. (2006). *Identitás és előítélet*: Ú. MK.
- Pataki, F. (1999). Társadalmi identitás és előítéletesség. In Csepeli, Gy. (Szerk.), *Szociálpszichológiai tanulmányok.* (pp. 67-89).
- Petty, R. E. (1986). The elaboration likelihood model of persuasion. *Advances in experimental social psychology*, 19.
- Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (2012). *Communication and persuasion: Central and peripheral routes to attitude change*: Springer Science & Business Media.
- Réz, A. (2017). Implicit előítéletek és az egyéni felelősség korlátai., 61(1), 43–55.
- Rosenberg, M. J., & Hovland, C. I. (1960). Cognitive, affective, and behavioral components of attitudes. In M. J. Rosenberg & C. I. Hovland (Eds.), . *Attitude Organization and Change* (pp. 1-14). Yale University Press.
- Skinner, B. F. (1966). *Science and human behavior*. New York, London: Free Press ; Collier-Macmillan.
- Steele, C. M., & Aronson, J. (1995). Stereotype threat and the intellectual test performance of African Americans. *J Pers Soc Psychol*, 69(5), 797-811. doi:10.1037//0022-3514.69.5.797
- Sue, D. W., Capodilupo, C. M., Torino, G. C., Bucceri, J. M., Holder, A. M., Nadal, K. L., & Esquilin, M. (2007). Racial microaggressions in everyday life: implications for clinical practice. *Am Psychol*, 62(4), 271-286. doi:10.1037/0003-066x.62.4.271
- Tajfel, H. (1981). *Human Groups and Social Categories: Studies in Social Psychology*.
- Triandis, H. C. (2018). *Individualism and collectivism*: Routledge.
- Zajonc, R. (1980). Feeling and thinking: Preferences need no inferences. *American Psychologist*, 35, 151. doi:10.1037/0003-066X.35.2.151

Mellékletek

Implicit előítéletesség kérdőív

Viczina Andrea a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudomány Mesterképzés II. éves hallgatója vagyok. Kutatásom témája az implicit előítélet vizsgálatok.

Az implicit előítéletek olyan rejtett, tudattalan attitűdök és hiedelmek, amelyek befolyásolhatják az emberek viselkedését és döntéseit anélkül, hogy ezekről tudomásuk lenne. Az ilyen típusú előítéletek különösen fontosak, mert gyakran rejtve maradnak, és sok esetben nem tükröződnek az egyének tudatosan kinyilvánított véleményeiben vagy cselekedeteiben. Ennek ellenére az implicit előítéletek jelentős hatással lehetnek a társadalmi interakciókra. Kutatásom célja, hogy feltárja ezeket az implicit előítéleteket, ha vannak, és jobban megértsük, hogyan befolyásolják ezek a társadalom hozzáállását és viselkedését különböző társadalmi alcsoportok felé.

Ezúton kérem Önt, hogy vegyen részt a kutatásban, és töltse ki a kérdőívet.

Fontos hangsúlyozni, hogy kitöltés teljes mértékben anonim módon, vagyis névtelenül történik, a résztvevők válaszai semmilyen formában nem lesznek összekapcsolhatók személyes adataikkal. Kérem, segítse munkámat azzal, hogy őszinte válaszokat ad.

Résztvételével saját önismeretét is növelheti, illetve hozzájárul a téma tudományos kutatásához. Előre is köszönöm értékes közreműködését!

Kérjük, adja meg a következő – személyes azonosításra nem alkalmas – adatokat:

Az Ön neme (karikázza be):

- férfi
- nő

Az Ön életkora (karikázza be kérjük a megfelelő kategóriát):

- 18-24,
- 25-34,
- 35- 44,
- 45- 54,
- 55-

Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége (karikázza be kérjük a megfelelő kategóriát):

- érettségi
- főiskola BA
- egyetem MA
- Ph.D.

Az Ön lakhelyének típusa (karikázza be kérjük a megfelelő kategóriát):

kis település (falu, község, stb.)

közepes méretű település (pl. kisváros)

nagyobb település (nagyobb város, megyeszékhely, stb.)

A kérdőív hatvan állítás párt tartalmaz.

Arra kérjük, hogy minden állítás pár esetében a két állítás közül válassza ki azt, amelyikkel inkább egyet tud érteni.

A választását – a válaszlapon a megfelelő sorban (adott állításpár sorszáma mellett) - az A vagy B betű bekarikázásával jelölje.

Előfordulhat, hogy egyik állítás sem egyezik a véleményével, de akkor is válassza ki azt, amelyiket inkább el tudja fogadni.

A kiválasztásnál kérem, törekedjen arra, hogy minél rövidebb idő alatt történjen meg a választás. Bátran hagyatkozzon az első megérzésére, kövesse az első gondolatát.

- 1.A A bevándorlók/migránsok² megbízhatóak.
- 1.B A romák/cigányok szorgalmasak.

- 2.A Az LMBTQ közösséghez³ tartozó emberek tisztességesek.
- 2.B A muszlim emberek becsületesek.

- 3.A Az állami gondozottak becsületesek.
- 3.B A roma/cigány emberek szorgalmasak.

- 4.A Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek szorgalmasak.
- 4.B A roma/cigány emberek kedvesek másokkal.

- 5.A A muszlimok szorgosak.
- 5.B A bevándorlók/migránsok kitartóak.

- 6.A A bevándorlók/migránsok kedvesek másokkal.
- 6.B Az állami gondozottak szorgosak.

- 7.A A bevándorlók/migránsok becsületesek.
- 7.B Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek kedvesek másokkal.

- 8.A Az állami gondozottak kellemes társaság.
- 8.B A muszlim vallást gyakorlók kedvesek másokkal.

- 9.A A bevándorlók/migránsok szorgosak.
- 9.B Az állami gondozottak megbízhatóak.

- 10.A Az állami gondozottak szorgalmasak.
- 10.B Az LMBTQ közösséghez tartozó emberekben megbízhatunk.

- 11.A A muszlim emberek megbízhatóak.
- 11.B A romák/cigányok szabálykövetők.

- 12.A A bevándorlók/migránsok kedvesek társaságban.
- 12.B Az LMBTQ közösséghez tartozó egyének kitartóak céljaik elérésében.

- 13.A Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek jó társaság.
- 13.B Jó az állami gondozottak társaságában lenni.

² Bárki aki másik országból érkezik letelepedési céllal.

³ Mindenki akinek nemi identitása, irányultsága, érdeklődése eltér a tisztán heteroszexuális beállítottságtól – leszbikus, Meleg, Biszexuális, Queer (angol - fordítása kb. 'furcsa, más')

- 14.A A muszlim vallást gyakorlók szorgalmasak.
- 14.B Az állami gondozottakban megbízhatunk.

- 15.A A romák/cigányok szorgosak.
- 15.B A bevándorlók/migránsok jellemesek.

- 16.A A romák/cigányok kedvesek.
- 16.B Az állami gondozottak kitartóak céljaik elérésében.

- 17.A Az állami gondozottak kellemes társaság.
- 17.B A bevándorlók/migránsok szorgosak.

- 18.A A roma/cigány emberek megbízhatóak.
- 18.B Az LMBTQ közösséghez tartozó emberekben megbízhatunk.

- 19.A A muszlim emberek kellemes társaság.
- 19.B A bevándorlók/migránsok kedvesek.

- 20.A A muszlim emberekben megbízhatunk.
- 20.B Az LMBTQ közösséghez tartozók nem adják fel könnyen az álmaikat.

- 21.A A romák/cigányok általában tesznek az álmaik eléréséért.
- 21.B A muszlimok kitartóak céljaik elérésében.

- 22.A Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek jó lelkűek.
- 22.B Az állami gondozottak szabálykövetők.

- 23.A A muszlim vallásúak kedvesek.
- 23.B A bevándorlók/migránsok szabálykövetők.

- 24.A A roma/cigány emberek kellemes társaság.
- 24.B Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek megbízhatóak.

- 25.A Az állami gondozottak szorgosak.
- 25.B A romák/cigányok becsületesek.

- 26.A Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek nem adják fel könnyen.
- 26.B A muszlim emberek megbízhatóak.

- 27.A A bevándorlók/migránsok kitartóak céljaik elérésében.
- 27.B A roma emberek szorgalmasak.

- 28.A Az állami gondozottak kedvesek másokkal.
- 28.B A muszlim vallást gyakorlók szorgalmasak.

- 29.A Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek társasága kellemes.
- 29.B A bevándorlók/migránsok kedvesek.

- 30.A A roma/cigány emberek jószívűek.
- 30.B A muszlimok kedvesek másokkal.

- 31.A : A bevándorlók/migránsok megbízhatatlanok.
31.B: A romák/cigányok tisztességtelenek.
32. A: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek tisztességtelenek.
32. B : A muszlim emberek tisztességtelenek.
- 33.A: Az állami gondozottak tisztességtelenek.
33.B: A roma/cigány emberek lusták.
- 34.A: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek lusták.
34.B : A roma/cigány emberek durvák másokkal.
- 35.A: A muszlimok lusták.
35.B: A bevándorlók/migránsok lusták.
- 36.A: A bevándorlók/migránsok durvák másokkal.
36.B: Az állami gondozottak lusták.
- 37.A: A bevándorlók/migránsok tisztességtelenek.
37.B: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek durvák másokkal.
- 38.A: Az állami gondozottak durvák másokkal.
38.B: A muszlim vallást gyakorlók durvák másokkal.
- 39.A: A bevándorlók/migránsok lusták.
39.B: Az állami gondozottak megbízhatatlanok.
- 40.A: Az állami gondozottak lusták.
40.B: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek megbízhatatlanok.
- 41.A: A muszlim emberek megbízhatatlanok.
41.B: A romák/cigányok nem tartják be a törvényt.
- 42.A: A bevándorlók/migránsok durvák társaságban.
42.B: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek lusták.
- 43.A: Az LMBTQ közösség rossz társaság.
43.B: Az állami gondozottak rossz társaságok.
- 44.A: A muszlim vallást gyakorlók lusták.
44.B: Az állami gondozottak megbízhatatlanok.
- 45.A: A romák/cigányok lusták.
45.B: A bevándorlók/migránsok megbízhatatlanok.
- 46.A: A romák/cigányok durvák.
46.B: Az állami gondozottak lusták.
- 47.A: Az állami gondozottak rossz társaság.
47.B: A bevándorlók/migránsok lusták.

- 48.A: A romák/cigányok megbízhatatlanok.
48.B: Az LMBTQ közösség tagjai megbízhatatlanok.
- 49.A: A muszlim emberek rossz társaságok.
49.B: A bevándorlók/migránsok durvák.
- 50.A: A muszlim emberek megbízhatatlanok.
50.B: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek lusták.
- 51.A: A romák/cigányok lusták.
51.B: A muszlimok lusták.
- 52.A: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek durvák.
52.B: Az állami gondozottak nem tartják be a törvényt.
- 53.A: A muszlim vallásúak durvák.
53.B: A bevándorlók nem tisztelik a törvényt.
- 54.A: A roma/cigány emberek rossz társaság.
54.B: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek megbízhatatlanok.
- 55.A: Az állami gondozottak lusták.
55.B: A romák/cigányok tisztességtelenek.
- 56.A: Az LMBTQ közösség tagjai lusták.
56.B: A muszlim emberek megbízhatatlanok.
- 57.A: A bevándorlók/migránsok lusták.
57.B: A roma/cigány emberek lusták.
- 58.A: Az állami gondozottak durvák másokkal.
58.B: A muszlim vallást gyakorlók lusták.
- 59.A: Az LMBTQ közösséghez tartozó emberek durvák.
59.B: A bevándorlók/migránsok rossz társaságok.
- 60.A: A roma/cigány emberek durvák.
60.B: A muszlimok durvák másokkal.

Válaszlap_1:

1.				A	B
2.		B	A		
3.	A				B
4.			A		B
5.		A		B	
6.	B			A	
7.			B	A	
8.	A	B			
9.	B			A	
10.	A		B		
11.		A			B
12.			B	A	
13.	B		A		
14.	B	A			
15.				B	A
16.	B				A
17.	A			B	
18.			B		A
19.		A		B	
20.		A	B		
21.		B			A
22.	B		A		
23.		A		B	
24.			B		A
25.	A				B
26.		B	A		
27.				A	B
28.	A	B			
29.			A	B	
30.		B			A

Válaszlap_2:

31.				A	B
32.		B	A		
33.	A				B
34.			A		B
35.		A		B	
36.	B			A	
37.			B	A	
38.	A	B			
39.	B			A	
40.	A		B		
41.		A			B
42.			B	A	
43.	B		A		
44.	B	A			
45.				B	A
46.	B				A
47.	A			B	
48.			B		A
49.		A		B	
50.		A	B		
51.		B			A
52.	B		A		
53.		A		B	
54.			B		A
55.	A				B
56.		B	A		
57.				A	B
58.	A	B			
59.			A	B	
60.		B			A

*A következőkben arra kérjük, minden kérdés esetén karikázza be annak a válasz-
kijelentésnek a sorszámát, amelyik a legjobban tükrözi az adott kérdéssel
kapcsolatban a véleményét, attitűdjét:*

- 1) Egyáltalán nem fogadnám el
- 2) Inkább nem fogadnám el
- 3) Inkább elfogadnám
- 4) Teljes mértékben elfogadnám

- **Elfogadná, ha abban a városban/faluban volt állami gondozott lakna, ahol Ön él?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha munkatársa állami gondoskodásban felnőtt kolléga lenne?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha a szomszédjába állami gondoskodásban felnőtt személy költözne?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy állami gondoskodásban felnőtt a barátja legyen?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy olyan személy beházasodjon a családjába (akár Önnel, akár más, közeli családtaggal), aki a gyermekkorában egy részét állami gondoskodásban töltötte?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha abba a városba/faluba muszlim költözne, ahol Ön él?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha a szomszédjában muszlim vallású illető lakna?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha munkatársa muszlim vallású lenne?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy muszlim vallású a barátja legyen?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy muszlim személy beházasodjon a családjába (akár Önnel, akár más, közeli családtaggal)?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, hogy abba a városba/faluba roma/cigány ember költözzön, ahol Ön él?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha munkatársa roma/cigány származású lenne?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, ha a szomszédjában romák/cigányok laktak?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy roma/cigány barátja legyen?**
1 2 3 4

- **El tudja képzelni, hogy roma/cigány származású illető beházasodjon a családjába (akár Önnel, akár más, közeli családtaggal)?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, hogy abba a városba/faluba LMBTQ közösséghez tartozó ember költözne, ahol Ön él?**
1 2 3 4
- **Elfogadná, ha munkatársa LMBTQ közösséghez tartozna?**
1 2 3 4
- **Elfogadná, ha a szomszéd házba LMBTQ közösséghez tartozó ember költözne?**
1 2 3 4
- **El tudja képzelni, hogy LMBTQ közösséghez tartozó ember a barátja legyen?**
1 2 3 4
- **El tudja képzelni, hogy LMBTQ közösséghez tartozó ember beházasodjon a családjába (akár Önnel, akár más, közeli családtaggal)?**
1 2 3 4

- **Elfogadná, hogy abba a városba/faluba külföldi bevándorló/migráns költözzön, ahol Ön él?**
1 2 3 4
- **Elfogadná, ha a kollégája, munkatársa bevándorló/migráns lenne?**
1 2 3 4
- **Elfogadná, ha a szomszéd házba bevándorló/migráns költözne?**
1 2 3 4
- **El tudja képzelni, hogy bevándorló/migráns személyt a barátjává fogadjon?**
1 2 3 4
- **El tudja képzelni, hogy bevándorló/migráns ember beházasodjon a családjába (akár Önnel, akár más, közeli családtaggal)?**
1 2 3 4

*A karikázott betűk száma a 60 állításpár esetében
– azaz a karikák száma (függetlenül attól, hogy milyen betű) oszloponként:*

Válaszlap_1:

Össz:					
-------	--	--	--	--	--

Válaszlap_2:

Össz:					
-------	--	--	--	--	--

Az oszlopokhoz tartozó csoportok:

	Állami gondozottak	Muszlímok	LMBTQ közösség tagjai	Bevándorlók/migránsok	Romák/cigányok
--	--------------------	-----------	-----------------------	-----------------------	----------------

Értékelés és visszajelzés

Általánosságban:

Az állításpárokat tartalmazó kérdőív során kapott pontszámok azt mutatják, hogy vélhetően milyen mértékben táplál pozitív vagy negatív érzelmeket különböző társadalmi csoportok iránt. Az eredmények segítenek megérteni, hogy mely területeken nyitottabb, illetve hol lehetnek rejtett vagy nyílt előítéletei. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a teszt eredményei nem feltétlenül tükrözik teljesen a személyes nézeteit, ezért ne vonjon le messzemenő következtetéseket ezek alapján.

Pontszámok értelmezése – mindkét válaszlap esetében:

Fő szabályként az valószínűsíthető, hogy ha minél kisebb a különbség a legalacsonyabb és a legmagasabb pontszám között, akkor a legkisebb az esély arra, hogy rejtett negatív előítélettel viseltessen a kérdőívben szerepeltetett bármely társadalmi csoport felé is.

Pozitív megfogalmazású állításpárok esetén – Válaszlap_1:

- Ha a pozitív állítások esetén hat pont vagy annál több az érték, az azt jelezheti, hogy kevésbé táplál előítéleteket az adott csoporttal szemben. Magas pontszámok esetén nyitottabb és elfogadóbb, ami azt mutatja, hogy pozitívabban viszonyul az adott csoporthoz.
- Öt pont vagy kevesebb érték esetén előfordulhat, hogy előítéletei vannak az adott csoporttal kapcsolatban, kevesebb pozitív jellemzőt tud látni bennük.

Negatív megfogalmazású állításpárok esetén – Válaszlap_2:

- Ha a negatív állítások esetén hat pont vagy annál több az érték, az arra utalhat, hogy esetleg negatív előítéletei vannak az adott csoporttal szemben.
- Öt pont vagy alacsonyabb érték pedig arra utalhat, hogy kisebb mértékben viseltet negatív előítélettel az adott csoport iránt.

A fentiek alapján, ha mélyen belegondol egyet tud-e érteni az Ön válaszainak az értelmezésével?

Kérem, jelölje be 5 fokú skálán (bekarikázással), hogy mennyire ért egyet a fentiek alapján történő értelmezéssel?

1 – Egyáltalán nem értek egyet

2 - Nem értek egyet

3 - Semleges

4 - Egyetértek

5 – Teljes mértékben egyetértek

Saját szavaival megfogalmazva hozzá fűzne-e, el tud-e mondani még bármit ezzel kapcsolatban?

Van e korábbi személyes tapasztalata, kapcsolata az öt társadalmi csoport bármelyikének képviselőivel?

Ha van, akkor kérjük, itt jelezze néhány szóban, hogy pozitív vagy negatív-e a tapasztalat, és mi okán az?

Muszlímok:

Állami gondozottak:

LMBTQ közösség:

Bevándorlók/migránsok:

Roma/cigány emberek:

TOVÁBB VIHETŐ GONDOLATOK ÖNREFLEXIÓHOZ:

Az eredmények értelmezésekor fontos végiggondolni, hogy az előítéletei milyen tapasztalatokból, sztereotípiákból vagy társadalmi normákból eredhetnek. Kérdezze meg magától: Vajon ezek a nézetek mennyire tükrözik a valóságot? Van-e olyan tapasztalata, amely alátámasztja, vagy éppen cáfolja ezeket az előítéleteket? Ne feledje, hogy az eredmények csak egy pillanatképet adnak, és nem feltétlenül tükrözik teljes mértékben az egyén komplex gondolkodásmódját vagy nézeteit.

Fejlesztési lehetőségek: *Ha az eredmények alapján úgy érzi, hogy bizonyos csoportokkal szemben előítéletei vannak, érdemes lehet törekedni a jobb megértésükre és elfogadásukra. Ezt úgy érheti el, hogy több információt szerez róluk, személyes tapasztalatokat keres, vagy olyan programokon vesz részt, amelyek az empátiát és a társadalmi összetartást erősítik.*

Az előítéletek felismerése az első lépés azok leküzdésében. Mindenki lehetnek előítéletek, de a fontos az, hogy tudatosan dolgozzon azon, hogy ezeket leküzdje, és nyitottabbá váljon mások felé. Az eredményei alapján lehetősége van fejleszteni magát ezen a területen, és pozitívabb, elfogadóbb szemléletmódot kialakítani. Azonban fontos, hogy ne vonjon le messzemenő következtetéseket a teszt eredményeiből, mivel azok csupán iránymutatásként szolgálnak az önismeret és fejlődés útján.

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZAIT!

Ábrák

1. táblázat Normál eloszlás vizsgálat

Descriptives

	INV_Á G_+_E LOIT	INV_Mu szl_+_E LOIT	INV_LM BTQ_+_ ELOIT	INV_MI GR_+_E LOIT	INV_R OM_+_ ELOIT	NY_ÁG_ -_EL OIT	NY_Musz l_+_EL OIT	NY_L MBT Q_+_ELO IT	NY_MIG R_+_EL OIT	NY_RO M_+_EL OIT
N	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108
Mean	6.46	6.87	3.65	8.73	9.30	5.32	4.94	3.18	8.21	8.32
Median	7.00	7.00	3.50	9.00	10.0	5.00	5.00	3.00	8.00	8.00
Standard deviation	2.35	2.39	2.04	2.23	2.19	2.70	2.50	2.40	2.45	2.36
Minimum	1	1	1	2	3	0	0	0	1	1
Maximum	11	12	9	13	13	11	12	11	12	12
Shapiro-Wilk W	0.971	0.973	0.924	0.967	0.957	0.970	0.979	0.937	0.955	0.951
Shapiro-Wilk p	0.018	0.025	<.001	0.009	0.002	0.017	0.079	<.001	0.001	<.001

2. táblázat Jelmagyarázat a változók rövidített neveihez

Rövidítés	Jelentés
INV_ÁG_+_ELOIT	Állami gondozottakkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
INV_Muszl_+_ELOIT	Muszlimokkal szembeni jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
INV_LMBTQ_+_ELOIT	LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
INV_MIGR_+_ELOIT	Bevándorlókkal/migránsokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
INV_ROM_+_ELOIT	Roma/cigány közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
NY_ÁG_+_ELOIT	Állami gondozottakkal szembeni negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke

NY_Muszl_-_ELOIT	Muszlimokkal szembeni negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
NY_LMBTQ_-_ELOIT	LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
NY_MIGR_-_ELOIT	Bevándorlókkal/migránsokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
NY_ROM_-_ELOIT	Roma/cigány közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletek mértéke
ATL_AG_tav-ertek-ELOIT	Állami gondozottakkal szembeni társadalmi távolság átlag átlag értéke
ATL_MUSZL_tav-ertek-ELOIT	Muszlimokkal szembeni társadalmi távolság átlag értéke
ATL_LMBTQ_tav-ertek-ELOIT	LMBTQ közösséggel szembeni társadalmi távolság átlag értéke
ATL_MIGR_tav-ertek-ELOIT	Bevándorlókkal/migránsokkal szembeni társadalmi távolság átlag értéke
ATL_ROMA_tav-ertek-ELOIT	Roma/cigány közösséggel szembeni társadalmi távolság átlag értéke

3. táblázat Állami gondozottakkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_ÁG+_ELOIT	NY_ÁG_-_ELOIT
INV_ÁG+_ELOIT	Spearman's rho	—	
	df	—	
	p-value	—	
NY_ÁG_-_ELOIT	Spearman's rho	0.606 ***	—
	df	106	—
	p-value	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

4. táblázat Romákkal/cigányokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_ROM+_ELOIT	NY_ROM_-_ELOIT
INV_ROM+_ELOIT	Spearman's rho	—	
	df	—	
	p-value	—	
NY_ROM_-_ELOIT	Spearman's rho	0.603 ***	—
	df	106	—
	p-value	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

5. táblázat Muszlimokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata

Correlation Matrix		INV_Muszl+_ELOIT	NY_Muszl-_ELOIT
INV_Muszl+_ELOIT	Spearman's rho	—	
	df	—	
	p-value	—	
NY_Muszl-_ELOIT	Spearman's rho	0.668 ***	—
	df	106	—
	p-value	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

6. táblázat LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata

Correlation Matrix		INV_LMBTQ+_ELOIT	NY_LMBTQ-_ELOIT
INV_LMBTQ+_ELOIT	Spearman's rho	—	
	df	—	
	p-value	—	
NY_LMBTQ-_ELOIT	Spearman's rho	0.616 ***	—
	df	106	—
	p-value	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

7. táblázat Migránsokkal/bevándorlókkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet korreláció vizsgálata

Correlation Matrix		INV_MIGR+_ELOIT	NY_MIGR-_ELOIT
INV_MIGR+_ELOIT	Spearman's rho	—	
	df	—	
	p-value	—	
NY_MIGR-_ELOIT	Spearman's rho	0.590 ***	—
	df	106	—
	p-value	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

8. táblázat Állami gondozottakkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_ÁG+_ELOIT	NY_ÁG_- _ELOIT	ATL_AG_tav-ertek- ELOIT
INV_ÁG+_ELOIT	Spearman's rho	—		
	df	—		
	p-value	—		
NY_ÁG_-ELOIT	Spearman's rho	0.606 ***	—	
	df	106	—	
	p-value	< .001	—	
ATL_AG_tav-ertek-ELOIT	Spearman's rho	0.144	0.187	—
	df	106	106	—
	p-value	0.137	0.052	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

9. táblázat Muszlimokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_Muszl+_ELOIT	NY_Muszl_- _ELOIT	ATL_MUSZL_tav- ertek-ELOIT
INV_Muszl+_ELOIT	Spearman's rho	—		
	df	—		
	p-value	—		
NY_Muszl_-ELOIT	Spearman's rho	0.668 ***	—	
	df	106	—	
	p-value	< .001	—	
ATL_MUSZL_tav-ertek-ELOIT	Spearman's rho	0.249 **	0.262 **	—
	df	106	106	—
	p-value	0.009	0.006	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

10. táblázat LMBTQ közösséggel szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_LMBTQ+_ELOIT	NY_LMBTQ_-ELOIT	ATL_LMBTQ_tav- ertek-ELOIT
INV_LMBTQ+_ELOIT	Spearman's rho	—		
	df	—		
	p-value	—		
NY_LMBTQ_-ELOIT	Spearman's rho	0.616 ***	—	
	df	106	—	
	p-value	< .001	—	
ATL_LMBTQ_tav-ertek-ELOIT	Spearman's rho	0.346 ***	0.348 ***	—
	df	106	106	—
	p-value	< .001	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

11. táblázat Migránsokkal/bevándorlókkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_MIGR+_ELOIT	NY_MIGR_-ELOIT	ATL_MIGR_tav- ertek-ELOIT
INV_MIGR+_ELOIT	Spearman's rho	—		
	df	—		
	p-value	—		
NY_MIGR_-ELOIT	Spearman's rho	0.590 ***	—	
	df	106	—	
	p-value	< .001	—	
ATL_MIGR_tav-ertek-ELOIT	Spearman's rho	0.274 **	0.364 ***	—
	df	106	106	—
	p-value	0.004	< .001	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

12. táblázat Romákkal/cigányokkal szembeni pozitív jelzőkkel operáló állításpárokkal és a negatív jelzőkkel operáló állításpárokkal mért előítélet és a módosított Bogardus- skála átlag értékének korreláció vizsgálata

Correlation Matrix

		INV_ROM+_ELOIT	NY_ROM_- _ELOIT	ATL_ROMA_tav- ertek-ELOIT
INV_ROM+_ELOIT	Spearman's rho	—		
	df	—		
	p-value	—		
NY_ROM_- _ELOIT	Spearman's rho	0.603 ***	—	
	df	106	—	
	p-value	< .001	—	
ATL_ROMA_tav- ELOIT	Spearman's rho	0.368 ***	0.247 **	—
	df	106	106	—
	p-value	< .001	0.010	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

13. táblázat Pozitív jelzőkkel operáló állításpárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei

Paired Samples T-Test

			Statistic	p
INV_ÁG+_ELOIT	INV_ROM+_ELOIT	Wilcoxon W	479 ^a	< .001
	INV_MIGR+_ELOIT	Wilcoxon W	860 ^b	< .001

Note. $H_a \mu_{\text{Measure 1}} - \mu_{\text{Measure 2}} < 0$

^a 13 pair(s) of values were tied

^b 10 pair(s) of values were tied

14. táblázat Pozitív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei

Paired Samples T-Test			Statistic	p
INV_LMBTQ_+_ELOIT	INV_ROM_+_ELOIT	Wilcoxon W	44.0 ^a	< .001
	INV_Muszl_+_ELOIT	Wilcoxon W	433.0 ^b	< .001
	INV_ÁG_+_ELOIT	Wilcoxon W	730.0 ^d	< .001

Note. $H_a \mu_{\text{Measure 1}} - \mu_{\text{Measure 2}} < 0$

^a 4 pair(s) of values were tied

^b 9 pair(s) of values were tied

^d 3 pair(s) of values were tied

15. táblázat Negatív jelzőkkel operáló állítaspárokkal mért előítéletesség Wilcoxon próba eredményei

Paired Samples T-Test			Statistic	p
NY_ROM_-_ELOIT	NY_ÁG_-_ELOIT	Wilcoxon W	4673 ^a	< .001
	NY_Muszl_-_ELOIT	Wilcoxon W	4933 ^b	< .001
	NY_LMBTQ_-_ELOIT	Wilcoxon W	5272 ^d	< .001
NY_MIGR_-_ELOIT	NY_ÁG_-_ELOIT	Wilcoxon W	3935 ^e	< .001
	NY_LMBTQ_-_ELOIT	Wilcoxon W	5527 ^f	< .001
	NY_Muszl_-_ELOIT	Wilcoxon W	4686 ^g	< .001
NY_Muszl_-_ELOIT	NY_LMBTQ_-_ELOIT	Wilcoxon W	3668 ^h	< .001

Note. $H_a \mu_{\text{Measure 1}} - \mu_{\text{Measure 2}} > 0$

^a 5 pair(s) of values were tied

^b 3 pair(s) of values were tied

^d 4 pair(s) of values were tied

^e 12 pair(s) of values were tied

^f 1 pair(s) of values were tied

^g 6 pair(s) of values were tied

^h 11 pair(s) of values were tied